

مرکز مجاز امام صادق (علیه السلام)

اصول الفقه (ملازمات عقليه)

اجزاء (اوامر اضطراری) ۱

جلسه ۱۸۴

استاد رفعتی

اوامر اضطراری:

در شریعت اوامری وارد شده‌اند که به حال ضرورت و تعدد امتثال اوامر اولی یا به حالی که در امتثال اوامر اولی حرجی باشد اختصاص دارند؛ مانند تیمم و وضوء یا غسل جبیره و نمازی که شخص در حال عجز از قیام یا قعود می‌خواند و همچنین مثل نماز غریق.

در حال اضطرار، فعلیت تکلیف مرتفع است؛ زیرا حق تعالی احدی را تکلیف ننموده مگر به قدر وسعش و در حدیث نبوی که صحیح و مشهور بوده آمده است: رفع عن امتی ما اضطرّوا الیه.

منتهی شارع مقدّس نسبت به برخی از عبادات خصوصا نماز که در هیچ حالی از حالات ترك نمی‌شود

بنده‌گانش را در صورت اضطرار به ترك آن، امر به بدل آن نموده است.

مثلا اگر مکلف از گرفتن وضوء و انجام غسل عاجز بوده یا احيانا این دو در حقیقت ضرری باشند شارع مقدّس او را به تیمم بدل از این دو امر فرموده؛ چنانچه در حدیث شریف آمده: التراب احد الطهورین یکفیک عشر سنین (خاک یکی از دو طهور بوده و ترا برای ده سال کفایت می‌کند).

و نیز در صورتی که شخص از شستن پوست عضو در وضوء یا غسل متعذر باشد؛ شارع وی را به مسح نمودن بر جبیره مأمور نموده و همچنین در فرضی که وی از نماز خواندن در حال ایستاده عاجز باشد؛

شارع مقدّس او را بدل از چنین نمازی به نماز خواندن در حال نشسته امر کرده است و مانند این‌ها.

این اوامر یعنی اوامر اضطراریه، واقعیّه و حقیقیّه بوده که مشتمل بر مصالح ملزمه بوده همانطوری که

اوامر اولیه این چنین می‌باشند.

مرکز مجاز امام صادق (ع)

اوامر ثانویه:

اینکه به آنها اوامر ثانویه گفته‌اند جهتش آن است که این قسم از اوامر برای حالاتی است که در مرتبه ثانوی بر مکلف عارض می‌شوند و وقتی وی آنها را امتثال نمود، آنچه را که در این حال بر عهده‌اش بوده انجام داده و تکلیف به آن از ذمه‌اش ساقط گردیده.

محل بحث:

پس از برطرف شدن حالت اضطراری ثانوی و رجوع مکلف به حالت اولی (که در این حال از اداء تکلیفی که در حال اختیار بر عهده‌اش آمده متمکن است)؛ آیا وظیفه‌ای را که در حال اضطرار انجام داده مجزی بوده یا بر او لازم است که امر اولی را انجام بدهد (در وقت به صورت «اداء» و بعد از وقت به صورت «قضاء»).